

Prof. Dr. Lentner Csaba

**KÖZPÉNZÜGYEK ÉS
ÁLLAMHÁZTARTÁSTAN**

Prof. Dr. Lentner Csaba

KÖZPÉNZÜGYEK ÉS ÁLLAMHÁZTARTÁSTAN

Domokos László és Matolcsy György
előszavával

Nemzeti Köszolgálati Egyetem
Budapest, 2013

Szerző:

©Prof. Dr. Lentner Csaba, 2013

Lektor:

©Prof. Dr. Huszti Ernő

A Nemzeti Közszerológati Egyetem kiadványa, közös modul, 2013**Kiadja:**

©Nemzeti Közszerológati és Tankönyv Kiadó Zrt., 2013

Felelős kiadó:

Szentkirályi-Szász Krisztina
vezérigazgató

Minden jog fenntartva. Bármilyen másoláshoz, sokszorozításhoz, illetve más adatfeldolgozó rendszerben való tároláshoz és rögzítéshez a kiadó előzetes írásbeli hozzájárulása szükséges.

www.nktk.hu

Kiadvány és borítótér:

Univerzum Könyv Bt.

A borító Papp Norbert festményének felhasználásával készült.

Nyomdai előkészítés:

ElektroPress Stúdió

www.elektropress.hu

Olvasószerkesztő:

Horváthné Szélpál Mária

Nyomdai kivitelezés:

Duna-Mix Kft., Vác

www.dunamix.hu

Felelős vezető:

Szakolczai Lóránt ügyvezető igazgató

Printed in Hungary

ISBN 978-615-5344-38-1

TARTALOM

Fiskális és monetáris politikai fordulat (<i>Matolcsy György</i>).....	11
--	----

A közpénzügyi kontroll és az államháztartási ellenőrzési rendszer megújítása Magyarországon (<i>Domokos László</i>).....	17
---	----

1. FEJEZET	27
-------------------------	----

A közpénzügyek és az államháztartástan tudományos rendszertana.....	27
1.1 Nemzetközi kitekintés – tallózás a közpénzügyek területén.....	27
1.2 Szemelvények a magyar közpénzügyi rendszer fejlődéstörténetéből	29
1.3 Közpénzügytan, államháztartástan – praktikus aspektusok	36
1.4 Közpénzügytan és az államháztartástan – napjaink tudománypolitikai összefüggésrendszerében	39
1.5 Közpénzügyek és államháztartástan az Európai Unió regnáló közegeiben ...	42
1.6 Szakirodalom	55

2. FEJEZET	59
-------------------------	----

Az államháztartás közgazdasági szerepe és jelentősége	59
2.1 Erősödő állami gazdaságpolitikai szerepek – felértékelődő államháztartás ..	59
2.2 Az államháztartás helye és szerepe a nemzetgazdaságban	67
2.3 A nemzetgazdaság helyzetét meghatározó főbb makrogazdasági tényezők és államháztartási kapcsolatok	78
2.3.1 A makrogazdaság helyzetét jellemző általános mutatók	78
2.3.2 Az államháztartás helyzetét jellemző mutatók	83
2.4 Szakirodalom	85

3. FEJEZET	87
-------------------------	----

A magyar államháztartás hatályos rendszere, gazdálkodásának főbb jellemzői.....	87
3.1 Az államháztartás rendszere, jelenlegi szabályozásának kialakulása.....	87
3.2 Az államháztartás technikai-fogalmi meghatározásai.....	94
3.3 Az államháztartás alrendszerei	95
3.4 Az államháztartás alapelveinek szerepe és jelentősége a rendszer működésében ..	97
3.4.1 Az alapelvek rendszerezése	97
3.4.2 A nyilvánosság elve	97
3.4.3 A tervezés és elszámolás alapelvei	98
3.4.4 A költségvetési források felhasználása során követendő alapelvek.....	100
3.5 Magyarország gazdasági stabilitása.....	102
3.5.1 A Költségvetési Tanács	103
3.5.2 A Tanács működése a gyakorlatban.....	105

3.6	Az államháztartás bevételei és kiadásai – közpénzügyi jogi aspektusból....	107
3.6.1	Államháztartási bevételek – A közbevételek rendszere	107
3.6.2	Az államháztartási kiadások	112
3.7	A nemzeti vagyon, gazdálkodás a nemzeti vagyonnal.....	114
3.7.1	A nemzeti vagyon fogalma, rendeltetése.....	114
3.7.2	A nemzeti vagyonnal való gazdálkodás alapelvei.....	119
3.7.3	Az állami vagyonnal való gazdálkodás fontosabb szabályai	121
3.8	Szakirodalom	124
4.	FEJEZET.....	125
	Az államháztartás központi alrendszere	125
4.1	Költségvetés, költségvetési gazdálkodás, költségvetési bevételek és kiadások...	125
4.2	Az államháztartás központi alrendszere.....	129
4.2.1	A központi költségvetés bevételei és kiadásai	129
4.3	A költségvetési törvény szerkezete.....	132
4.4	A költségvetési ciklus, költségvetés-tervezés.....	134
4.5	A társadalombiztosítási alapok működésének jellemzői	137
4.6	Az elkülönített állami pénzalapok működése	140
4.7	A zárszámadás	141
4.8	Szakirodalom	144
5.	FEJEZET.....	145
	Az államháztartás önkormányzati alrendszere.....	145
5.1	A magyar önkormányzatokról általában.....	145
5.2	Az önkormányzatok gazdasági önállóságának alkotmányos alapjai, az állami és helyi feladatellátás összefüggései	147
5.3	Az önkormányzatok vagyona, működésük új keretei.....	148
5.4	A helyi önkormányzatok bevételei és kiadásai	151
5.4.1	Saját bevételek	152
5.4.2	Átengedett központi bevételek	152
5.4.3	Állami hozzájárulások és támogatások	153
5.4.4	A helyi önkormányzatok kiadásai.....	155
5.4.5	A helyi önkormányzatok költségvetése.....	155
5.4.6	Az önkormányzati költségvetés előkészítése, elfogadása	156
5.4.7	A helyi önkormányzati költségvetési beszámoló	159
5.4.8	A nemzetiségi önkormányzatok költségvetése.....	160
5.5	A helyi alrendszer gazdálkodásának speciális szabályai.....	160
5.6	Az önkormányzati szektor konszolidációja, új útjai, eredményei	162
5.6.1	Konszolidációs kényszerek	162
5.6.2	Az önkormányzati adósságkonszolidáció	163
5.7	Szakirodalom	168

6. FEJEZET	169
Fiskális mechanizmusok és az adórendszer főbb jellemzői.....	169
6.1 Fiskális politika.....	169
6.2 Az adózás rendjéről szóló törvény főbb szabályai.....	173
6.2.1 Az ellenőrzés célja.....	175
6.3 Jelentősebb adótörvények.....	176
6.3.1 Személyi jövedelemadó törvény.....	176
6.3.2 Társasági adó és osztalékadó.....	177
6.3.3 Általános forgalmi adó.....	178
6.4 A magyar adóhatóság szervezete és feladatai.....	179
6.5 Szakirodalom.....	183
 7. FEJEZET	 185
Magyar Nemzeti Bank – monetáris politika.....	185
7.1 A magyar jegybank rövid története.....	185
7.2 Jegybank a piacgazdasági átmenetben.....	186
7.3 A Magyar Nemzeti Bank jogállása és alapvető feladatai.....	187
7.4 Az MNB elsődleges célja: az árstabilitás elérése és fenntartása.....	189
7.5 Az MNB feladataira vonatkozó részletes szabályok.....	189
7.5.1 Monetáris politikájának eszközeként az MNB.....	189
7.5.2 Kötelező jegybanki tartalék alakítási feladatkörében.....	190
7.5.3 Az árfolyamok alakítására vonatkozó részletes szabályok.....	190
7.5.4 Jegybanki alapkamat meghatározásának szabályai.....	191
7.5.5 A rendszerkockázatok feltárásával és kezelésével kapcsolatos feladatok..	191
7.5.6 Az MNB számlavezetési tevékenysége.....	192
7.5.7 Az MNB kapcsolata az államháztartással.....	192
7.5.8 Az MNB pénzforgalommal és felvigyázással kapcsolatos jogkörei.....	193
7.5.9 Jegybanki információs rendszer.....	193
7.5.10 A jegybanki ellenőrzés.....	194
7.6 Formálódó további jegybanki feladatok.....	195
7.7 Pénzügyi stabilitás, árstabilitás vö. gazdasági növekedés mint jegybanki célok..	197
7.8 Növekedési hitelprogram.....	202
7.9 Szakirodalom.....	208
 8. FEJEZET	 211
A költségvetés technikai finanszírozása és az államadósság kezelése.....	211
8.1 A Magyar Államkincstár szerepe és feladatai.....	211
8.2 A Magyar Államkincstár szervezete.....	212
8.3 A kincstári gazdálkodás főbb jellemzői.....	213
8.4 Az Államkincstár tevékenységéről részletesen.....	214
8.5 Államadósság Kezelő Központ – az államadósság keletkezése és kezelése ...	216
8.6 Az államadósság-kezelő intézmények rövid történeti áttekintése és stratégiája	222

8.7 A magyar állampapír-piac főbb termékei.....	224
8.8 Az államadósság-kezelés jogi és szervezeti biztosítékai.....	227
8.9 Az ÁKK Zrt. szerepe és feladatköre	228
8.10 Magyar állampapír-piaci stratégia és perspektívák.....	229
8.11 Szakirodalom	233
9. FEJEZET	235
Költségvetési szervek gazdálkodása és főbb számviteli szabályaik.....	235
9.1 A költségvetési szervek tevékenysége.....	235
9.2 A költségvetési szerv átalakítása, megszüntetése	236
9.3 Költségvetési szervek működése és gazdálkodása.....	237
9.3.1 A költségvetési szervek működésének és gazdálkodásának általános jellemzői.....	237
9.3.2 A költségvetési szervek bevételei és kiadásai.....	239
9.3.3 Kötelezettségvállalás, ellenjegyzés, érvényesítés, utalványozás.....	240
9.3.4 Költségvetési beszámolás	242
9.4 A költségvetési rend szerint gazdálkodók számvitelének és bizonylati fegyelmének súlyponti kérdései	244
9.5 Költségvetési rend szerint gazdálkodók számvitelének további speciális szabályai, új kihívásai	249
9.6 Új trendek a költségvetési rend szerint gazdálkodó számviteli szabályozásában.....	251
9.7 Szakirodalom	253
10. FEJEZET	255
Az államháztartás ellenőrzése.....	255
10.1 Az államháztartási kontrollok rendszere – nemzetközi kitekintéssel.....	255
10.2 Az Állami Számvevőszék ellenőrzési tevékenysége	258
10.3 Az adósság elleni harc az Állami Számvevőszék munkájában	266
10.3.1 Önkormányzatok	266
10.3.2 IMF – WB – ECB hitel, 2008	268
10.3.3 A monetáris politika költségvetési kockázatai.....	269
10.4 Kormányzati szintű ellenőrzés.....	272
10.5 Az államháztartás belső kontrollrendszere.....	275
10.6 További kiemelt ellenőrzési feladatok az államháztartásban	282
10.6.1 A helyi önkormányzatok gazdálkodásának ellenőrzése.....	282
10.6.2 Támogatások ellenőrzése	286
10.6.3 Adók és más befizetések, támogatások ellenőrzése	287
10.7 Szakirodalom	287
11. FEJEZET	291
Konvergenciák – unortodoxiák – regnáló gazdaságpolitikai programok.....	291
11.1 Maastrichti konvergencia kritériumok	291
11.2 Unortodoxiák kontra túlzottdeficit-eljárás.....	296
11.3 Új Széchenyi Fejlesztési Terv	303

11.3.1 A gyógyító Magyarország – Egészségipari Program.....	303
11.3.2 A Zöldgazdaság Fejlesztési Program célja	304
11.3.3 Vállalkozásfejlesztési Program	306
11.3.4 A Közlekedésfejlesztési Program.....	306
11.3.5 Tudomány – Innováció Program.....	307
11.3.6 Foglalkoztatási Program.....	308
11.4 Az Új Széchenyi Program technikai részletei.....	309
11.4.1 Az Új Széchenyi Terv akciótervei 2011–2013	309
11.5 Széll Kálmán Terv.....	312
11.6 Szakirodalom	315
12. FEJEZET	317
Válságok és Távlatok	317
12.1 Közpénzügyi rendszerünk újrapozicionálásának kényszere.....	317
12.2 Válságkezelés hazai és nemzetközi közpénzügyi szintén	322
12.2.1 A központi költségvetés konszolidációja.....	322
12.2.2 A társadalombiztosítás konszolidációja.....	324
12.2.3 Önkormányzatok	326
12.2.4 Bankok – devizahitelek	326
12.3 A magyar válságkezelés történelmi, nemzetközi és társadalmi háttere	330
12.4 Gazdaságtörténeti tanulságok	332
12.5 Szakirodalom	337
ÖSSZEFOGLALÁS	339
SUMMARY	341